

УДК 373.4-053.5:37.035+377

DOI: 10.24144/2524-0609.2025.57.140-144

Попадич Олена Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор

професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

olena.popadych@uzhnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-1426-4114>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Анотація. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується динамічними соціально-економічними трансформаціями, зростанням вимог до професійної компетентності особистості та її здатності до самореалізації в умовах конкурентного ринку праці. У цьому контексті зростає значущість формування в здобувачів освіти професійного самовизначення як багатовимірного процесу, що розпочинається вже в молодшому шкільному віці. Метою статті є теоретичне обґрунтування проблеми формування професійного самовизначення в молодшому шкільному віці, визначення структурних компонентів професійних уявлень молодших школярів, окреслення психолого-педагогічних особливостей відповідної роботи з учнями початкової школи. Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, моделювання) дали змогу осмислити сутність досліджуваного феномену, визначити його структуру, умови та чинники формування. Емпіричні методи (спостереження, бесіди з учнями, опитування вчителів, аналіз педагогічного досвіду, елементи психодіагностики) забезпечили вивчення проявів професійних уявлень молодших школярів і практики профорієнтаційної роботи в початковій школі. Проаналізовано науково-педагогічну літературу щодо сутності поняття «професійне самовизначення» у контексті молодшого шкільного віку; окреслено вікові та психологічні особливості молодших школярів, що впливають на становлення елементів професійного самовизначення; визначено зміст і структурні компоненти професійних уявлень молодших школярів як передумови формування професійного самовизначення; розроблено й обґрунтовано педагогічні методи та засоби формування таких уявлень з урахуванням вікових та психологічних особливостей.

Ключові слова: професійне самовизначення, молодший шкільний вік, початкова школа, освітнє середовище.

Вступ. Закон України «Про освіту» (ст. 12) визначає основне завдання базової середньої освіти – формування в здобувачів освіти готовності до саморозвитку, самоосвіти, усвідомленого вибору й побудови індивідуальної освітньої траєкторії, орієнтованої на професійні інтереси та особистісні потреби. Такий підхід передбачає раннє залучення учнів до світу професій і формування позитивного ставлення до праці, що потребує системної психолого-педагогічної підтримки з боку школи та педагогів. Аналіз чинних нормативно-правових актів свідчить про наявне стратегічне підґрунтя для реалізації профорієнтаційної роботи вже в початковій школі. Зокрема у таких документах: Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87, у редакції від 24.07.2019 № 688), який визначає цілі, зміст та очікувані результати навчання, а саме у сфері формування життєвих і професійно орієнтованих компетентностей; Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), де наголошено на важливості професійного самовизначення учнів; Концепція формування життєвих навичок у молодших школярів, що визначає методологічні засади ранньої профорієнтації; модельні навчальні програми, зокрема інтегрований курс «Я досліджую світ», який містить елементи профорієнтаційного змісту. Окрему увагу варто звернути на нормативні документи МОН України, що конкретизують організаційні аспекти профорієнтаційної роботи в закладах освіти. Зокрема, це наказ від 21.04.2021 № 446 «Про організацію та проведення комунікаційної кампанії освітніх реформ у частині профорієнтаційної роботи» та наказ від 17.03.2022 № 252 з аналогічною метою на наступний рік. Попри наявне нормативне підґрунтя та теоретичні напрацювання, на практиці спостерігають недостатній рівень реалізації цілісної

та системної профорієнтаційної діяльності саме в початковій ланці освіти. Це й зумовлює актуальність поглибленого вивчення теоретичних засад формування професійного самовизначення у молодшому шкільному віці, що й стало підґрунтям для написання цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження вітчизняних учених підтверджують ефективність раннього залучення дітей до пізнання світу професій. Зокрема, Н.Гавриш виділяє важливість ігрових форм у формуванні первинних професійних уявлень [1], О.Савченко наголошує на значенні індивідуалізації навчального процесу [2], Г.Беленька досліджує мотиваційно-пізнавальні механізми формування професійних інтересів у дітей [3], В. Оржеховська підкреслює важливість виховання громадянської свідомості завдяки ознайомленню з професіями [4], Е.Унтілова обґрунтовує доцільність інтеграції профорієнтаційного змісту в навчальні дисципліни початкової школи [5]. Сучасна педагогічна наука розглядає професійне самовизначення не як одноразовий акт вибору, а як динамічний і тривалий процес, що охоплює всі етапи розвитку особистості. Початковий етап цього процесу формує базові уявлення про світ праці, власне місце в ньому та можливості особистісного зростання. Тому педагогічний супровід у початковій школі розглядають як необхідну умову для формування усвідомленої освітньо-професійної траєкторії здобувача освіти. Ураховуючи вищезазначене, а також обмеженість практичних підходів до реалізації педагогічного супроводу професійного самовизначення молодших школярів, постає потреба у створенні цілісної, науково обґрунтованої системи такої діяльності. Водночас проблема теоретичних основ формування професійного самовизначення в молодшому шкільному віці залишається недостат-

ньо вивченою, що й зумовило вибір теми цієї статті.

Метою статті є теоретичне обґрунтування проблеми формування професійного самовизначення в молодшому шкільному віці, визначення структурних компонентів професійних уявлень молодших школярів, окреслення методів формування професійних уявлень у молодших школярів, а також характеристика психолого-педагогічних особливостей відповідної роботи з учнями початкової школи. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: здійснити теоретичний аналіз наукових підходів до трактування сутності професійного самовизначення в молодшому шкільному віці; визначити структурні компоненти професійних уявлень дітей молодшого шкільного віку; окреслити методи і засоби педагогічної підтримки процесу професійного самовизначення учнів початкової школи; охарактеризувати умови ефективного формування професійних уявлень з урахуванням індивідуальних і соціокультурних чинників.

Методи дослідження. Теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, моделювання) дали змогу осмислити сутність досліджуваного феномену, визначити його структуру, умови та чинники формування. Емпіричні методи (спостереження, бесіди з учнями, опитування вчителів, аналіз педагогічного досвіду, елементи психодіагностики) забезпечили вивчення проявів професійних уявлень молодших школярів і практики профорієнтаційної роботи в початковій школі. Комплексне застосування цих методів дозволило дослідити проблему як на теоретичному, так і на прикладному рівні.

Виклад основного матеріалу. Проблематика професійного самовизначення розглядається як один із провідних напрямів розвитку особистості здобувача освіти в сучасній українській освітній системі, що нормативно закріплено у Законі України «Про освіту» та Концепції «Нова українська школа». Структурними компонентами цього процесу виступають зміст навчальних дисциплін, організація профорієнтаційної діяльності та функціонування психологічної служби закладу освіти. Традиційно акцент у формуванні професійного самовизначення робився на учнях старших класів, проте результати сучасних наукових досліджень і практичний досвід закладів освіти засвідчують доцільність його започаткування вже на рівні початкової школи, що зумовлюється віковими та психологічними особливостями молодших школярів. Ця позиція закріплена в низці нормативних документів: Законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції профільного навчання в старшій школі, Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти, які акцентують на розвитку компетентностей, необхідних для усвідомленого вибору професійного шляху. Науковці (О.Гомонюк, О.Онишко, Н.Остапеч) розглядають професійне самовизначення як складне особистісне утворення, що проявляється через самореалізацію в професійній діяльності шляхом використання індивідуальних здібностей, з урахуванням психофізіологічних та вікових особливостей розвитку. Це включає пошук «своєї» професії, визначення професійної ролі, побудову професійних перспектив [6, с.131-132]. Серед сучасних визначень професійного самовизначення варто виділити: Ю.Янцур: «самостійне, усвідомлене та добровільне побудування, коригування та реалізація професійних перспектив, що передбачає вибір професії, здобуття професійної освіти та самовдосконалення» [7, с.43.]; О. Бондаренко: «процес формування особистістю власного ставлення до професійно-трудової діяльності та способу самореалізації, що включає вибір кар'єрного шляху» [8, с.23]; Л.Петриченко: «акцент

на ролі ціннісно-смислової сфери особистості у процесі самовизначення» [9, с.52.]; О.Грінцова: «комплексне розуміння феномена як цілеспрямованої активності особистості з метою реалізації власних здібностей у професії» [10, с.87]; О. Вітковська: «трактування самовизначення як цілісного інтегративного процесу, у якому реалізуються життєві цінності, а також особистісне й соціальне самовизначення» [11, с.9]; Т.Єлова ключовими факторами вважає сформований образ «Я», знання про професії та вміння співвідносити себе з певними видами діяльності [12, с.79]. Професійне самовизначення є тривалим і динамічним процесом, що охоплює різні етапи життя – від первинного зацікавлення до можливої зміни професії, базується на індивідуальних здібностях, психофізіологічних ресурсах, знаннях про професію й ринок праці, особистих ціннісних орієнтирах і водночас зазнає впливу соціальних обставин, таких як зміна школи, місця проживання чи родинних умов. Ефективність професійного самовизначення визначається взаємодією внутрішніх і зовнішніх чинників. Усвідомлений вибір майбутньої професії можливий за умови врахування індивідуальних особливостей дитини та соціального середовища, у якому вона формується. Зазначена проблематика відображена у Концепції розвитку профільної школи, де наголошується на важливості раннього виявлення інтересів і здібностей учнів, організації профорієнтаційної роботи вже з рівня базової освіти, формуванні індивідуальних освітніх траєкторій і залученні школярів до активного планування власного професійного майбутнього. Хоча остаточний професійний вибір зазвичай відбувається у старших класах, початкову підготовку до нього доцільно розпочинати вже в молодшій школі. У цей віковий період діти активно пізнають навколишній світ, формують первинні уявлення про сферу праці та виявляють зацікавленість у певних видах діяльності. Залучення учнів до ігрових, творчих і пізнавальних форм роботи сприяє формуванню позитивного ставлення до праці та розширенню їхнього професійного кругозору. Формування професійного самовизначення учнів початкової школи відбувається під впливом комплексу суб'єктивних і об'єктивних чинників. До суб'єктивних належать індивідуальні здібності, інтереси й нахили, рівень самооцінки, особистісні професійні орієнтації та знання про світ професій. Об'єктивні чинники охоплюють потреби сучасного ринку праці, матеріальну підтримку родини, вплив соціального середовища (однолітків, друзів), а також педагогічний супровід і діяльність шкільного психолога. Взаємодія цих факторів визначає характер і динаміку становлення професійних орієнтацій молодших школярів.

Таким чином, професійне самовизначення постає як багатовимірний процес, ефективність якого зумовлюється взаємодією індивідуальних особистісних характеристик дитини, умов освітнього середовища та соціального контексту. Важливим етапом цього процесу у молодшому шкільному віці є формування первинних уявлень про професійну діяльність. На початкових стадіях вони здебільшого обмежуються зовнішніми атрибутами праці (спеціальний одяг, робочі інструменти, місце виконання роботи). Водночас завдяки цілеспрямованій педагогічній підтримці та збагаченню соціального досвіду уявлення дітей поступово набувають глибини та змістового наповнення. У цей період формується розуміння соціально-психологічної значущості професії, її економічних характеристик, організаційно-технічних умов і освітніх вимог. Структурні компоненти професійних уявлень молодших школярів відображено у Таблиці 1.

Таблиця 1

Структурні компоненти професійних уявлень молодших школярів

Компонент	Змістова характеристика	Прояв у діяльності молодших школярів
Зовнішній (предметно-образний)	уявлення про зовнішні ознаки професії: одяг, інструменти, місце роботи, дії працівника	малюнки, сюжетно-рольові ігри, розповіді, ідентифікація з огляду на форму чи атрибути
Соціально-психологічний	усвідомлення значущості професії для суспільства, впливу на інших людей	висловлювання про користь професії, ігрове моделювання взаємодії з «пацієнтами», «учнями», «клієнтами»
Економічний	початкове уявлення про важливість професії, її попит, оплату праці	репліки про «багато заробляє», «має важливу роботу», вибір професій за статусом або вигодою
Організаційно-технічний	розуміння умов праці: де, як і з чим працюють представники певної професії	участь у тематичних іграх, зацікавлення процесами (наприклад, «як працює лікарня», «як будують дорогу»)
Освітній	уявлення про необхідність навчання для опанування професії, освітні вимоги	питання «де цьому навчають», «що треба знати», висловлювання про бажання вчитися, щоб стати фахівцем

Джерело: систематизовано автором

З огляду на структуру професійних уявлень молодших школярів, у Таблиці 2 подано основні методи їх формування в освітньому процесі.

Таблиця 2

Методи формування професійних уявлень у молодших школярів

Компонент професійних уявлень	Ефективні методи формування	Приклади застосування в освітньому процесі
Зовнішній (предметно-образний)	Сюжетно-рольові ігри, демонстрація відео, малювання, конструювання, перегляд презентацій	Гра «У лікарні», створення «Книжки про професію», перегляд мультфільмів про роботу пожежника, кухаря тощо
Соціально-психологічний	Бесіди, читання художньої літератури, казкотерапія, моральні дилеми, інтерв'ювання дорослих	Обговорення прочитаних історій про працю, рольові ситуації «Я допомагаю», зустрічі з представниками професій
Економічний	Інсценування покупок/робочих ситуацій, ігри з економічним змістом, моделювання реальних подій	Гра «У магазині», знайомство з поняттями «заробітна плата», «гроші за працю», історії про професії та дохід
Організаційно-технічний	Екскурсії, демонстрація інструментів, майстер-класи, моделювання професійного середовища	Відвідування шкільної майстерні, екскурсія до бібліотеки чи пошти, майстер-клас «Як ремонтують велосипеди»
Освітній	Проектна діяльність, створення «карти професії», заповнення анкет, планування «освітнього маршруту»	Колективний проєкт «Ким я хочу бути», складання «шляху до професії» (що потрібно вивчити, де навчатися тощо)

Джерело: систематизовано автором

Професійне самовизначення має безперервний і динамічний характер: воно розпочинається в дитинстві й триває протягом усього життя. У початковій школі цей процес набуває переважно підготовчо-дослідницького спрямування, що проявляється у становленні перших професійних інтересів, формуванні позитивного ставлення до праці, розвитку пізнавальної мотивації та загальних уявлень про світ професій. У віковому діапазоні 6–10 років діти активно знайомляться з різними моделями професійної діяльності, поступово осмислюють соціальні ролі та вчаться співвідносити власні можливості з окремими видами трудової активності. На цьому етапі значний вплив мають сімейне оточення, шкільне середовище, зміст освітнього процесу, медіапростір і ширший соціокультурний контекст. Хоча свідомий вибір професії відбувається значно пізніше, саме в молодшому шкільному віці формуються психологічні, соціальні й мотиваційні передумови подальшого самовизначення. Водночас навіть на початковому етапі формування уявлень про майбутнє професійне життя супроводжується певними труднощами, зо-

крема обмеженим життєвим досвідом, недостатнім рівнем самопізнання, впливом зовнішніх очікувань і соціальних стереотипів.

Отже, цілеспрямована й послідовна робота з формування професійної орієнтації в молодшому шкільному віці є важливою передумовою свідомого професійного самовизначення у майбутньому. Забезпечення педагогічної підтримки, врахування індивідуально-особистісних особливостей та активне залучення учнів до соціокультурного середовища сприяють вихованню відповідальної й самостійної особистості, здатної до успішної самореалізації.

Викладений матеріал дозволяє сформулювати такі **висновки**. У результаті теоретичного аналізу проблеми професійного самовизначення молодших школярів встановлено, що на цьому етапі розвитку воно не передбачає безпосереднього вибору майбутньої професії. Натомість йдеться про формування первинних уявлень про світ праці, різноманіття професій і усвідомлення зв'язку між навчальною діяльністю та майбутньою професійною реалізацією. Такий підхід відповідає положенням Закону України

«Про освіту», який наголошує на особистісно орієнтованому розвитку здобувача освіти та формуванні ключових компетентностей. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку – допитливість, емоційність, образне мислення, потреба в схваленні дорослих, розвиток навичок самостійності та комунікації – створюють сприятливі умови для ознайомлення з різними видами професійної діяльності.

Ефективними засобами на цьому етапі виступають ігрові форми, спостереження, інтегровані уроки, виховні заходи та спеціально організоване освітнє середовище. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні та впровадженні педагогічного супроводу процесу професійного самовизначення молодших школярів у контексті компетентнісного підходу.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувалися при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Гавриш Н. Інтегровані заняття: методика проведення. Київ: Шкільний світ, 2007. 128 с.
2. Савченко О. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2009. № 4. С.4–11.
3. Беленька Г. Формування професійної мотивації учіння у студентів спеціальності «Дошкільна освіта». *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2006. № 5. С.56–61.
4. Оржеховська В. Педагогіка здорового способу життя. *Проблеми освіти: наук.-мет. зб.* Київ: Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, 2006. С.3–6.
5. Унтілова Е. Педагогічні умови профорієнтаційної роботи в початковій школі. *Наука і освіта*. 2011. № 4. С.445–448.
6. Гомонюк О., Онишко О., Остапеч Н. Психологічні особливості розвитку професійного самовизначення учнів старших класів загальноосвітніх закладів. *Psychology Travelogs*. 2024. № 4. С. 126–135.
7. Янцур Ю.М. Профорієнтаційна робота на уроках технологій: інтеграція в навчальний процес. Київ: Наукова думка, 2021. 212 с.
8. Бондаренко О.В. Професійне навчання та профорієнтація в контексті технологічної освіти. Харків: Основа, 2019. 198 с.
9. Петриченко Л. Професійне самовизначення особистості як психолого-педагогічна проблема. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. № 5 (11). С.52–58.
10. Грінцова О.М. Психологічні особливості професійного самовизначення майбутніх учителів в умовах підготовки за двома спеціальностями: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук: спеціальність 19.00.07. Київ, 2008. 209 с.
11. Вітковська О.І. Психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл у процесі профконсультації: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук: спеціальність 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2002. 21 с.
12. Єлова Т. Основні чинники професійного самовизначення старшокласників. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 2(3). С.76–81.

References

1. Havrysh, N.V. (2007). *Intehrovani zaniattia: metodyka provedennia* [Integrated Lessons: Teaching Methods]. Shkilnyi Svit. [in Ukrainian].
2. Savchenko, O.Ya. (2009). Yakist pochatkovoї osvity: sutnist i chynnyky vplyvu [Quality of Primary Education: Essence and Influencing Factors]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsional'nogo pedahohichnoho universytetu imeni V.Hnatiuka. Seriya: Pedahohika*, 4, 4–11. [in Ukrainian].
3. Bielenka, H.V. (2006). Formuvannia profesiinoї motyvatsii uchnia u studentiv spetsialnosti "Doshkilna osvita" [Formation of Professional Motivation in Students of "Preschool Education"]. *Naukovi zapysky M.Hoholy Nizhyn'skoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Psykholoho-pedahohichni nauky*, 5, 56–61. [in Ukrainian].
4. Orzhekhovska, V. (2006). Pedahohika zdorovoho sposobu zhyttia [Pedagogy of a Healthy Lifestyle]. *Problemy osvity: naukovometodychnyi zbirnyk* (pp.3–6). Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity.
5. Untilova, E. (2011). Pedahohichni umovy proforiyentatsiynoyi roboty v pochatkoviy shkoli [Pedagogical conditions for career guidance in primary school]. *Nauka i osvita*, 4, 445–448. [in Ukrainian].
6. Homoniuk, O., Onyshko, O., & Ostapets, N. (2024). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku profesiinoho samovyznachennia uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh zakladiv [Psychological Features of the Development of Professional Self-Determination of High School Students]. *Psychology Travelogs*, 4, 126–135. [in Ukrainian].
7. Yantsur, Yu.M. (2021). *Proforientatsiina robota na urokakh tekhnolohii: intehtatsiia v navchalnyi protses* [Career Guidance Work in Technology Lessons: Integration into the Educational Process]. Naukova Dumka. [in Ukrainian].
8. Bondarenko, O.V. (2019). *Profesiine navchannia ta proforientatsiia v konteksti tekhnolohichnoi osvity* [Vocational Education and Career Guidance in the Context of Technological Education]. Osnova. [in Ukrainian].
9. Petrychenko, L. (2023). Profesiine samovyznachennia osobystosti yak psykholohiko-pedahohichna problema [Professional Self-Determination of the Individual as a Psychological and Pedagogical Problem]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*, 11(5), 52–58. [in Ukrainian].
10. Hrinova, O.M. (2008). *Psykhologichni osoblyvosti profesiinoho samovyznachennia maibutnikh uchyteliv v umovakh pidhotovky za dvoma spetsialnostiamy* [Psychological Features of Professional Self-Determination of Future Teachers Under Dual-Specialty Training] (Extended abstract of PhD thesis). Kyiv. [in Ukrainian].
11. Vitkovska, O.I. (2002). *Psykhologichni umovy profesiinoho samovyznachennia vypusknivkiv sereidnikh shkil u protsesi profkonsultatsii* [Psychological Conditions of Professional Self-Determination of High School Graduates in the Process of Career Counseling] (Extended abstract of PhD thesis). Kyiv. [in Ukrainian].
12. Yelova, T. (2016). Osnovni chynnyky profesiinoho samovyznachennia starshoklasnykiv [Main Factors of Professional Self-Determination of High School Students]. *Pedahohichniy chasopys Volyni*, 2 (3), 76–81. [in Ukrainian].

Статус статті: Отримано: 20.08.2025 Прийнято: 01.10.2025 Опубліковано: 30.10.2025

Popadych Olena

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

THEORETICAL FOUNDATIONS OF PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION FORMATION IN PRIMARY SCHOOL AGE

Abstract. The current stage of Ukraine's development is characterized by dynamic socio-economic transformations, increased demands for individuals' professional competence, and their ability to self-realize in a competitive labor market. In this context, the importance of forming professional self-determination among students as a multidimensional process, which begins in primary school age, is growing. The purpose of the study is to theoretically substantiate the essence, conditions, and factors of professional self-determination formation in primary school age, as well as to define the psychological and pedagogical principles for organizing relevant work in primary education. The research employed a set of theoretical and empirical methods. Theoretical methods (analysis, synthesis, generalization, classification, modeling) made it possible to comprehend the essence of the studied phenomenon, to identify its structure, conditions, and influencing factors. Empirical methods (observation, interviews with students, teacher surveys, analysis of pedagogical experience, and elements of psychodiagnostics) provided insights into the manifestations of professional perceptions among young schoolchildren and the practice of career guidance in primary school. The article analyzes scientific and pedagogical literature on the concept of professional self-determination in the context of primary school age; outlines the age-related and psychological characteristics of younger students that influence the development of self-determination; identifies the content and structural components of their professional perceptions; and proposes pedagogical methods and tools for their formation, considering the developmental features of this age group. We see prospects for further research in the development and implementation of pedagogical support for the process of professional self-determination of younger schoolchildren in the context of a competency-based approach.

Keywords: professional self-determination, primary school age, primary school, educational environment.